GEDICHTEN 1991-2012

Anna Enquist

GEDICHTEN

1991-2012

Uitgeverij De Arbeiderspers · Utrecht
Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2013 Anna Enquist

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht.*

Omslag: Marjo Starink
Omslagillustratie: Christopher Stott

ISBN 978 90 295 8770 9 / NUR 306

www.arbeiderspers.nl
www.annaenquist.nl

INHOUD

SOLDATENLIEDEREN

[I] OUVERTURE
Serenade 19
Kinderszenen 20
Mijn zoon 20
Hortus bij nacht 21
Conversatie met de kinderen 22
Strijkkwartet 23

[II] DE KRACHT VAN WATER
Decemberoffensief 27
Stormenderhand 28
Rivier 29
Te water, te water! 30
De nachtboot 32

[III] DE OMGANG MET VUUR
Chambord 35
Terugkeer van de jager 36
Vier mei 37
Prometheus 38
Oedipus 39
Drei Abhandlungen 40

[IV] ASPECTEN VAN HET GEHEUGEN
Sluipmoord 43
Over de hoedanigheid van de herinnering 44
Invasie 46
'Als water ben ik uitgestort' 47

[V] CAPITULATIE: HET HUIS
Agrarica 51
Sprookje 52
De meisjeskamer 53
IJle transpositie in de badkamerspiegel 54
De spreekkamer 55
De zolder; echtelijke neurologie 56

[VI] SCHEEPGAAN NAAR VERDER
Vanuit de keuken 59
Vreemd intermezzo 60
Tuchthuis Bandeloos 61
Tegen de groei 62
Vrouw 63
Ossificatie 64

[VII] DODELIJK CHANGEMENT
Seizoenen 67
Wijsheid van hout 68
Stuwmeer 69
Polikliniek 70
Van verlangen 71

[VIII] ZANG EN DANS
De veldtocht 75
Sublimatie 76
La Folia 77
Klein duet 78
Requiem 79
Andante 80

JACHTSCÈNES

[I] ONRUST
De tuinen van Wanrode 85
'Slaap je niet, dan lig je toch' 86
Zeigarnik-effect 87
Nunc dimittis 88
Verjaardag 89

[II] SNOEI
Instructies voor de operatie 93
Herder 94
De verschrikkelijke tuinman 95
Bij de kapper 96
Grafschennis 97

[III] ONDERWEG
De wijnprinses 101
Typologie van de drenkeling 102
Weer thuis 103
Vredige hellevaart in Botshol 104
Uit de porfiergroeve in Garberg 105

[IV] TUSSENSPEL: RONDOM GIOVANNI
Elvira wankelt 109
Donna Anna 110
Dalla sua pace 111
Feest 112
Leporello aan de muziekmeester 113

[V] DE JAGER, DE PROOI
'Erbarme Dich' 117
Monddood 118
Kerstreces 119
Kerkepad 120
Wenteling 121

[VI] BRANDKAST DER ZINNEN
Ogenblik 125
Die Ueberschwemmung Heidelbergs (Anselm Kiefer) 126
[1] *Met lawaai* 126
[2] *In stilte* 127
Het archief van vlees 128
De zinloze voorzorg 129

[VII] TOMELOOS THUISFRONT
Familie 133
Huishoudkunde 134
Sterke steen 135
Voor hobo en piano 136
Waarheen de trein ons brengt 137

[VIII] DUIZEND CORDELIA'S
Kerstmis in februari 141
Wreed vuurwerk 142
Ouderzorg 143
Vliegveld 144
Een ander gezichtspunt 145

EEN NIEUW AFSCHEID

[I] OMTRENT VERTREK
Eindexamen 151
Weggaan 152
Weerzien 153
In tongen 154
Duitse winter, Schotse herfst 155
Cantharellen 156
Oproep 157

[II] GROOTSPRAAK
De man Jacob 161
Concert 162
Ik speel de Serenade van Suk 163
James Cook in Whitby 164
De derde reis 165
Cook op Hawaii 166

[III] IN HET ECHT
Verschuifbaar verslag 169
Onomkeerbare afbraak van het afweersysteem,
tweezijdig 170
Een herfstlied 171
Cirkelgang [1-5] 172

[IV] VAKANTIEVERHALEN
Zomertaal 179
Herinneringsplicht 180
Vulcanisch 181
Laatste zomer met de kinderen 182
Artis 183
Winterdag 184

[v] 'WIE NU GEEN HUIS HEEFT'
Leugens in bessentijd 187
Veiligheid 188
Tehuis voor verhuisden 189
Het huis met de vliezen 190
Een zeer kleine ruimte 191
Oogst 192

[vi] DICHTERLIJK LEVEN
Maandag [1-5] 195
Druk bezig 200
Verduistering 201
'Onteeuwigen' 202
Poëtica 203
Vraaggesprek 204

KLAARLICHTE DAG

[i] OVER STOF EN IJS
Benauwd 209
Buitentijd 210
In de zon 211
De bron 212
Verblijf in Berlijn 213
[1] De tuinman van Sanssouci 213
[2] Lyriek in voormalig Oost 214
[3] Een man uit Duitsland 215
Achter de dijk 216
Op het land 217

[ii] HEIMWEE
Lente 221
Habanera 222
Het raadsel 223
Côte d'Azur 224
Dochter, dochter [1-4] 225
Sportpark de Kwakel 229

[III] DE WEERSPANNIGE REIZIGER
Bericht 233
Een scherpe blik 234
Een zaterdagmiddag op de Lijnbaan 235
Brandschouw 236
Het kind uit vijfenveertig 237
Krimp 238
Straks 239
Juli 240
Retour 241

[IV] NAAR EEN VER LAND DICHTBIJ
Cartografie 245
Kerstziekte 246
Ineens 247
Herstel 248
Boottocht met muziek 249
Droom 250

[V] HET REISVERSLAG
Moeder en dochter 253
Genade 254
Taal 255
Hoe lieflijk 256
Gebeurtenis in park 257
Ontsnappen 258
Reizen 259

DE TWEEDE HELFT

[I] DE PLAATSEN
Je onbedekt huis 265
Met stomheid 266
Een plaats 267
Niemand 268
Overval 269
Uit Delft 270
Mozarts uitzicht 271
Rondleiding 272

[II] ACHTERUIT
Moed 275
Naar het noorden
[I] Bezoek aan mijn zoon 276
[II] De schreeuw 277
[III] De stilte 278
Wildzang weergezien 279
De rode jas 280
Geef terug! 281

[III] DE WEGEN
Van het water 285
Excursie [I] 286
Excursie [II] 287
Postzegel met berekop, Zweden 1997 288
Waakzaam 289
Over de Dnjepr 290
Bekoring 291
Waar is het feest? 292

[IV] VOORUIT
De tweede helft 295
Ongezien 296
Bang 297
Zwaartekracht 298
De wind 299
In het bos 300
Een beslissend ontbijt 301
Een lofzang 302

[V] STILSTAND
Winterstop 305
Tuin, water, tuin [I-IV] 306
Een nieuw jaar [I-III] 310
Smaak 313

DE TUSSENTIJD

[I] VERLOOP VAN TIJD
Een menigte 321
Afspraak 322
Niet 323
Omslag 324
Zwanger 325
Tweede winter 326

[II] OP REIS
Wandeling 329
Papierland 330
De vogel met de baard 331
In Rabat 332
Parijse daken 333
Nergens 334

[III] BERICHTEN
Spel 337
Nieuws 338
www.gewicht.com 339
Leidse maaltijd 340
Voorjaarsbrief 341
Inversie 342
Over visvangst 343

[IV] INTUSSEN
In het gras 347
Alsof 348
Over het begraven van dochters 349
Schermbloemig 350
Essentie van het missen 351
Goedemorgen 352
Binnen 353

[v] MUZIEK, MUZIEK
Mars 357
Opus 126 358
Klank 359
Winterwerk 360
Prijs de hoogte 361
Fuga 362

[vi] 'MAAK HAAR EEN PLAATS'
Aan de slaap 365
Badhuis in Boedapest 366
Foto van Ed 367
Smeekschrift 368
Verzoek aan de schilder 369
Sectie 370

NIEUWS VAN NERGENS

[i] 'ADEMLOOS RAZEN'
Januari 375
[i] Tussen vuren 375
[ii] Tussen oevers 376
[iii] Tussen talen 377
[iv] Tussentijds 378
Uitnodiging om te schaatsen 379
Afsluitdijk 380
Meisje aan het raam 381
Beeldspraak 382

[ii] 'GA JE VERZITTEN BEN JE VERLOREN'
Wagenspel 385
Winter in Watou 386
De straatstenen van Amsterdam 387
Van verre 388
Boordevol 389
Hier 390
Fantoom 391
Pauze 392

[III] 'MET ESDOORNHOUT EN PAARDENHAAR'
Kwartet 395
Primarius 396
Alt 397
De andere viool 398
Cello 399
Vraag, antwoord, vraag 400
Julius Röntgen vanuit zijn laatste huis 401
Een dikke jager 402

[IV] 'LEEGTE, KRIJTLIJNEN'
Keizer 405
Oud 406
Woordenboek 407
Rembrandt en Saskia 408
Kampioenskansen 409
Als 410
1974 411
En toch 412

[V] 'STOEP NOCH PLAVEISEL'
Nieuws van nergens 415
Saline 416
Een lied voor de wasvrouw 418
Sneeuw 419
I *We stapten naar buiten in een nieuwe* 420
II *Er viel sneeuw zoals Spelbos* SNEEUW *zei:* 421
III *Om over naar huis te schrijven niets* 422

Aantekeningen 423
Verantwoording 426

Soldatenliederen

[I] OUVERTURE

SERENADE

Als ik zou gaan liggen, die chtonische lokroep gehoorzaam,
dan zou ik gered zijn, verloren; was ik mij kwijt.
Zo leef ik in verplicht verzet, klem mij vast aan
de dingen, de pen en de appel, zo was ik mijn haar.

O, er zijn dagen die lichter vallen, dagen die
vluchtend voorbijgaan, gedragen door fietstocht
of wetenschap, witte wijn in de tuin en
van die halfverdoofde vrede van binnen.

Ik heb een schuilhut in het bos. Daar hurk ik,
een gedeserteerd soldaat, laag aan de grond.
Een geur van aarde en gevaar. De wind
brengt flarden van een onrustbarende muziek:

G-groot, het lijkt een wals, niets aan de hand
alleen ik ga ten onder ik verga ik ga
reflectieloos teloor in zachte pizzicati,
een zakdoek als gehavend vaandel in mijn vuist.

Tsjaikovski, *Serenade voor strijkorkest*, op. 48, deel II, 'Valse'.

Mijn zoon

Mijn zoon stormt door het huis,
een roffel op de trap. Hij is
zichzelf een motor. Het lied
dat in hem leeft ontsnapt hem
soms. Ik hoor hem zingen
op de gang en zwijg.

's Nachts is hij bang, hij twijfelt
aan zichzelf, aan ons, de wereld.
Ik neem hem in mijn arm
en zonder spreken vaag ik
de oorlog weg en kinderkanker,
mijn eigen dood, het monster van de tijd.

Ik lieg hem voor en red hem
tot wij beiden slapen in gestolen veiligheid.

Hortus bij nacht

's Avonds, in de regen,
bezoeken wij de Victoria Regia.
Zij woont in een kermistent met gekleurde lampjes,
daar ontvouwt zij haar koninklijke bladeren.
Er wordt uitleg gegeven en men luistert met aandacht.

Mijn kinderen en ik houden ons wat afzijdig
en fluisteren zacht over de jungle:
– fluwelen nachten, geur van ananas,
een slang bezeert zich aan de stekels –

o wat moet ik missen
wat moet ik iedere dag weer
vaarwel zeggen en achterlaten.

Conversatie met de kinderen

Aan tafel gaat het over
wreed. Dat je een lied zingt
waar de ander van moet huilen,
en dat je dat wéét, zeggen zij
zwaaiend met hun lepels. Zeker.

Of met een licht de trage
zwarte kreeften lokt. Jij
in de boot. De dieren spoeden
zich, kunnen niet anders doen
dan ijlen naar wat trillend
fonkelt achter raster dood.

Het ergste is de dolkstoot,
vinden zij. Dat iets geheels en
gaafs zo onverhoeds wordt aan-
getast en voortaan niet meer zelf is
maar in binding met het wapen
dat zich toegang eist, en breekt, en krast.

Ontroerd, geobsedeerd, verwond
hoor ik hoe zij het wapentuig
van liefde argeloos als wreed
benoemen. Zonder aarzeling.
Boven de soep houd ik mijn mond.

Schumann, *Kinderszenen*, opus 15.

STRIJKKWARTET

Zij zitten in de hoge kamer, harmonie,
als ruit, als geometrische figuur.
Tegen de gouden instrumenten vouwt
zich het avondlicht; dit alles is structuur

waarbinnen pijn en bloedbad rafelloos
hun plaats innemen. Mozart als chirurgijn
staat op en plaatst het mes. Snijdt
de perfecte lijn.

Met ernst en overgave spelen zij
elkander toe, zij voelen nog geen pijn.

Straks zullen zij gaan bloeden. Mettertijd
wordt de muziek tot troost: geenszins
als streling, maar als schema van de wanhoop,
glanzende partituur van eenzaamheid.

Mozart, *Strijkkwartet in* C, KV 465.